תשא

א. אויפן פסוק[1] „זה יתנו .. מחצית השקל" זאָגן רז"ל[2] (און רש"י ברענגט עס אַראָפּ בפירושו על התורה[3]) „אמר רבי מאיר כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו כזה יתנו".

בדומה לזה — וואָס דער אויבערשטער האָט משה"ן געוויזן א דוגמא פון דער זאַך אויף וועלכער ער האָט אים אָנגעזאָגט — געפינט מען בא כמה ענינים[4]: א) „נתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש"[5], ב) „נתקשה משה על מולד הלבנה .. והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש"[6], ג) ביים איסור פון שרצים — „וזה לכם הטמא"[7] (און נאָך ענינים[8]).

איז ניט מובן[9]: בשלמא בא אָנדערע זאַכן קען מען פאַרשטיין פאַרוואָס דער אויבערשטער האָט דאָס אים געדאַרפט באַווייזן[10], ווייל זיי אָנטהאַלטן אין זיך פרטים און ציורים מסובכים: די מנורה, לדוגמא, האָט געהאַט אין זיך די גביעים כפתורים ופרחים און זיי אַלע האָבן געדאַרפט זיין „מקשה אחת" און צוזאַמען דערמיט יעדערער אין א באַשטימטן אָרט אין דער מנורה, אין זיין ספע־ציעלער פאָרם וכו'; עד"ז האָט מען ביי מולד הלבנה געמוזט וויסן געוני „באיזו שיעור תראה ותהי' ראוי' לקדש"[11] (און מ'זאָל וויסן מיט א וודאות אַז דאָס איז די לבנה[12] און קענען מתאר זיין אופן עמידתה ברקיע — די אַלע פרטים וואָס די גמרא רעכנט אויס ביי בדיקת העדים[13]) [און אַזוי אויך די שרצים — וואָס ניט אַלע פון זיי האָט מען געוואוסט ווי זיי זעען אויס[14]].

---

1) פרשתנו ל, יג.

2) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא פרשתנו ט. נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג. פסיקתא דר"כ פ"ב (כי תשא). פסיקתא רבתי פט"ז (בסופו). — ראה תו"ש עה"פ — בכהנ"ל בשינוים קלים. ובפס"ר פ"י (בסופו): מטבע של אש קטן; ושם לפנ"ז: כמין מטבע של שערה של אש. אבל שם לא הובא בשם ר' מאיר. ובתיב"ע עה"פ: דין שיעורא איתחמי למשה בטווירא הי כדינרא דאשא והיכדין א"ל כדין יתנון.

3) אבל ליתא שם „מתחת כסא כבודו" (ככמדרש תהלים מזמור צא. פס"ר הנ"ל), ומוסיף „ומשקלה מחצית השקל". וראה לקמן בפנים.

4) מנחות כט, א. מכילתא בא יב, ב. ספרי בהעלותך ח, ד. שמו"ר פט"ו, כח. ועוד. וראה רא"ם וגו"א בפרש"י פרשתנו, ובפרש"י שמיני יא, ב. בהעלותך שם.

5) לשון רש"י תרומה כה, מ. ובגמ' שם בתנא דבי ר' ישמעאל „עד שהראה לו הקב"ה באצבע" (ועד"ז במכילתא וספרי שם). וכ"ה בפרש"י בהעלותך שם. וראה רא"ם וגו"א תרומה ובהעלותך שם.

6) לשון רש"י בא שם.

7) שמיני יא, כט. וראה רש"י שם יא, ב.

8) במנחות (ומכילתא) שם „אף הלכות שחיטה". וראה תוד"ה שלשה שם. ובשמו"ר שם: ד' דברים .. הראהו שמן המשחה. משא"כ הנאמר לפנ"ז במנחות שם: „ארון של אש ושלחן של אש כו' ירדו מן השמים וראה משה ועשה כמותם" — לא נתקשה בהם (ראה גו"א תרומה שם).

9) כמו שהקשה בגו"א בפרש"י פרשתנו. אלשיך עה"פ (קושיא הא'). זית רענן לי"ש פרשתנו. אוה"ח עה"פ.

10) ראה גו"א שמיני שם. חדא"ג מנחות שם.

11) לשון רש"י בא שם. וראה רא"ם וגו"א שם.

12) ובפרט לפי' הראגוצובי (ראה צפע"נ עה"ת בא שם).

13) בפרש"י מנחות שם ד"ה ראש חודש: בשעת מולד לבנה אינה נראית כ"א מעט ואינה ניכרת כדאמרינן בר"ה כזה ראיתם אם כזה ראיתם.

14) בפרש"י שם: שרצים, לא ה' מכיר איזה טמא

משא"כ ביי מחצית השקל[15] וואס איז ניט פארבונדן מיט קיינע שווערקייטן צו וויסן וואס דאס מיינט[16], און מען גע־פינט עס שוין בא אליעזר עבד אברהם[17], וואלט דאך געווען געגוג ווען דער אויבערשטער זאגט אים אן אז מ'זאל געבן א מחצית השקל — פאר־וואס האט דער אויבערשטער אויך דא געוויזן אים א „מטבע של אש"?

תוספות אין מנחות[18] איז מסביר, פארוואס די גמרא דארט רעכנט ניט מחצית השקל צווישן די ענינים וואס נתקשה בהם משה (מנורה, קידוש החודש און שרצים): „דלא שייך התם נתקשה, אלא משום דלא הוה ידע[19] בשום ענין אם לא הי' מראהו". ולכאורה איז דאס אינגאנצן ניט פארשטאנדיק: פארוואס וואלט משה ניט געווואוסט וואס עס איז דער (שיעור פון א) מחצית השקל[20]? און — אפילו אויב ער האט עס ניט געווואוסט, האט דער אויבערשטער אים געקענט מפרט זיין בדיבור וויפל ס'דארף זיין[21] דער שיעור ומשקל[22].

נאכמער: אפילו נניח אז דעם געניעם שיעור פון מחצית השקל קען מען וויסן נאר דורך א דוגמא מוחשית — פאר־וואס האט דאס געדארפט זיין א „מטבע של אש"? אדרבא — עס וואלט געווען געניעיר צו וויזן אים א מחצית השקל[23] וואס מ'דארף געבן בפועל — של כסף, אזוי ווי דער אויבערשטער האט אים באוויזן לבנה ברקיע (ועד"ז די שרצים[24]).

[דאס וואס דער אויבערשטער האט אים באוויזן א „מנורה של אש" איז פאר־שטאנדיק, היות די מציאות פון אזא מנורת זהב איז נאר דאן ניט געווען

ואיזה טהור. הלכות שחיטה, לא הי' מבין מהיכן היא מוגרמת.

15) להעיר מרע"מ בזח"ב (קנז, סע"ב): ומכלא לא אתקשי לך למעבד אלא תלת מלין דרשימין באתוון דשמך מנורה שקלים החודש.

16) ראה דברי דוד (להט"ז) בפרש"י: דשם לא מנו אלא דברים שנתקשה משה להבינם כי יש הרבה פרטים בהם כו' אבל כאן לא הי' קושי במטבע של מחצית השקל.

17) ח"ש כד, כב ובפרש"י.

18) שם ד"ה שלשה.

19) ובשטמ"ק שם: ס"א איזה מטבע יביאו אם לא כו'.

20) וצ"ע בזית רענן שם (שלאחרי שמקשה „בשלמא מנורה לא הי' לו להבין אם לא הי' מראה לו אבל הכא מה הוצרך להראות לו הול"ל שיתנו מחצית השקל", מוסיף): והתוס' במנחות כתבו כיוצא בזה. ואולי צ"ל: והתוס' בחולין (הובא לקמן בפנים. וראה לקמן הערה 29).

21) ועד"ז יש להקשות בתי' (הא') שבגו"א בפרשתנו. וע"פ המבואר לקמן בפנים יש לבאר גם פירושו.

22) ראה משכיל לדוד בפרש"י, שהקשה על פי' התוס' (ולפי פירושו: למאן דדריש דהראהו מטבע של אש .. נתקשה כמו אינך דה"נ יש קושי בדקדוק המשקל). וי"ל כוונת התוס' (ובפרט ע"פ גירסת השטמ"ק) דכל מטבע הוא לא רק שיעור ומשקל, כ"א יש לו גם צורה וציור מסוים, וזה קשה להודי"ע כ"א הוצרך להראותו. ובפרט אם נאמר שעדיין לא הי' מטבע כזו• (ובפרש"י ח"ש שם היינו רק משקל. וכמובן דוחק הוא) (ולהעיר מרמב"ן פרשתנו ריש פסוק יג).

אבל עדיין אינו מובן כי אין לאמר שזה קשה להבין יותר מצורת המנורה והחודש כו' עד „דלא שייך התם נתקשה אלא משום דלא הוה ידע בשום ענין".

23) ראה חלקי אבנים בפרש"י.

24) ראה תי' הב' בגו"א. אלשיך ודברי דוד שם ע"ד הדרוש וכו'.

•) ראה חלקי אבנים (להרב דוד לידא פירדא, שנת תנ"ן. ניו יארק תשל"ג) בפרש"י, צפע"נ הל' שקלים נסמן לקמן הערה 56 ועוד.

בעולם[25]: משא"כ מחצית השקל אַ מטבע מיט אַ שיעור ומשקל גשמי[26].

אויך דאַרף מען פאַרשטיין: תוס' אין חולין[27] פאַרענטפערט די שאלה הנ"ל פון תוס' אין מנחות (פאַרוואָס ווערט מחצית השקל ניט געריכטעט צוזאַמען מיט די אַנדערע ענינים וואָס "נתקשה משה"): "הני אע"פ שהראהו לא נתקשה בהן אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו[28] הראהו הקב"ה כו'" — ולכאורה זיינען די צוויי תירוצי התוס' סברות הפוכות: לויט תוס' אין מנחות איז במחה"ש מער ווי "נתקשה משה", ווייל "לא הוה ידע בשום ענין אם לא הי' מראהו", משא"כ לויט תוס' אין חולין איז משה מלכתחילה "לא נתקשה בהן", ער וואָלט געווואוסט דעם שיעור בדיוק אויך ווען דער אויבערשטער וואָלט אים ניט באַווייזן; און דאָס וואָס "הראהו" איז צוליב אַן אַנדער טעם[29].

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם לבאר וואָס דער רמב"ם זאָגט[30] ביי דער מצוה פון נתינת מחצית השקל: הצווי שנצטווינו ליתן מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו יתעלה ונתנו איש כופר נפשו ואמר זה יתנו[31]. ולכאורה: צוליב וואָס דאַרף ער ברענגען ביידע פסוקים און איז זיך ניט מסתפק מיט דעם פסוק "זה יתנו"[32]? ובפרט אַז דער ציווי אויף נתינת מחצית השקל שטייט דוקא אין דעם פסוק — "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל"[33] (דאָקעגן אין פסוק "ונתנו איש כופר נפשו" ווערט ניט דערמאָנט וועגן דעם עצם מצוה פון נתינת מחצית השקל, נאָר — אַז אויב "תשא את ראש בנ"י" איז "ונתנו" אַ "כופר נפשו" כדי אַז "לא יהי' בהם נגף בפקוד אותם").

ג. איז דער ביאור בזה: אין דער מצוה פון נתינת מחצית השקל זיינען

---

25) ואף שהקב"ה הי' יכול לעשות מנורה זהב להראותו, הרי המנורה שבמשכן צריכה שתיעשה ע"י משה (בנ"י) — ראה גו"א בפרש' תרומה ובהעלותך שם. אבל ראה רא"ם שם —. ולא עביד קוב"ה ניסא למגנא לברוא מנורת זהב ולבטלה אח"כ (שהרי אסור להשתמש בה לבד במשכן). ואולי גם ל"ל דהאיסור לעשות מנורת בת ז' כו' (ר"ה כד, סע"א ואילך. ש"נ) חל גם על למעלה. משא"כ זה במחצית השקל.

ועוד ועיקר: בהמנורה נאמר "אשר אתה מראה בהר" (תרומה שם, ראה פרש' שם. מנחות שם). משא"כ מחה"ש.

26) ובנוגע לגודל וצורת המטבע — נראה בפועל במטבעות דזמן הבית וכו' שלא היו מדייקין בזה.

27) מב, א ד"ה ואת.

28) ועד"ז הוא בשטמ"ק לתוס' מנחות שם: א"נ התם לא נתקשה רק בהא דדבר מועט יכפר על עון העגל.

29) כוונת התוס' בחולין בפשטות היא: הקב"ה עדיין לא אמר לו שיתנו מחצית השקל, ותמיהתו "מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו" היתה ע"ז שאמר לו הקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו", [וכדמוכח במדרשים הנ"ל הערה 2, וכן ממ"ש במדרשים הנ"ל (פסיקתא דר"כ שם לפנ"ז, תנחומא פרשתנו יא (ובכ"מ)), שהיו סבורין שצריך ליתן ככר כסף כו']. ואולי מפרש כן הזית רענן גם בתוס' מנחות "דלא הוה ידע בשום ענין" מאמירת הקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו" לחוד (וראה צאן קדשים לתוס' מנחות שם). אבל הא גופא צ"ע: למה הוצרך להראות לו מטבע של אש, ולא די באמירה שיתנו מחצית השקל.

30) בסהמ"צ מ"ע קעא.

31) כ"ה בהעתקת קאפח. ובסהמ"צ שלפנינו "ואמרו זה יתנו כל העובר על הפקודים מבן עשרים וגו'" עירוב ב' הפסוקים (יג-יד). ובהעתקת העליר ליתא "מבן עשרים וגו'".

32) משא"כ בכו"כ מקומות בסהמ"צ שמביא יותר מפסוק אחד כותב "וכבר נכפל זה הציווי" (וכיו"ב) ומביא הנאמר במק"א, משא"כ כאן. ואפי' אם רוצה להביא ב' הפסוקים הו"ל להביאו זה אחר זה ולא להפסיק "ואמר" (ואמרו). כאילו שזהו עוד ענין. וראה ברכות ומכות בסופן (ועוד) "מאי ואומר".

33) ורק כתוב זה הביא במנין המצות שבריש ספר היד ובפיה"מ ריש שקלים. וראה תוי"ט שקלים פ"א מ"ד: "ולדברי הרב שכתב כו'".

פאַראַן צוויי דינים: א) עס דאַרף זיין אַן איינמאַליקע נתינה, ווי דער רמב"ם[34] פסק'נט „ואינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת". ב) מ'דאַרף געבן א מטבע פון א „מחצית השקל כסף"[35] (ופשיטא ניט קיין „שוה כסף" אין באַטרעף פון א מחצית השקל[36]).

בנוגע דעם וואָס דער רמב"ם פסק'נט אַז מ'דאַרף דאָס געבן בפעם אחת, איז מסביר דער ראַגאַטשאָווער[37] דעם טעם, אַז די נתינת מחצית השקל האָט א דין פון א קרבן און עס איז א גדר פון כפרה — און ביי כפרה העלפט ניט קיין נתינה לחצאין (ווי די גמרא[38] זאָגט בנוגע גזל הגר „החזירהו (צום כהן) חצאין לא יצא מאי טעמא אשם קריי רחמנא").

אין דעם (אַז דאָס איז אַן ענין פון קרבן וכפרה) קען מען לערנען אויף צוויי אופנים: א) דער גדר הכפרה פון מחצית השקל באַשטייט אין דעם, וואָס דערמיט ווערן געקויפט די קרבנות צבור במשך השנה וועלכע זיינען לכפרה[39]; ב) די עצם נתינה פון מחצית השקל איז אַן ענין פון כפרה — א קרבן יחיד.

ויש לומר, אַז דאָס איז א מחלוקת צווישן רש"י און רמב"ם: רש"י איז מפרש[40] „ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים", אַז ביי דער תרומה פון מחצית השקל שטייט „לכפר על נפשותיכם" — לשון רבים, ד.ה. א כפרה אויפן צבור, היות אַז דאָס ווערט געגנוצט פאַר קרבנות צבור, וואָס זייער ענין איז כפרה[41].

דער רמב"ם אַבער לערנט דאָס אַרויס כנ"ל פון פסוק „ונתנו איש כופר נפשו", וואָס שטייט בלשון יחיד, עס מיינט ניט די כפרה פון קרבנות צבור, נאָר אַז דאָס האָט דעם דין „קרבן בפני עצמו"[42] — די נתינה גופא איז א גדר כפרה[43].

ויש לומר אַז דאָס איז דער טעם אויף נאָך א חילוק צווישן רש"י און רמב"ם: לדעת רש"י[44] דאַרף מען מכוון זיין

---

34) ריש הל' שקלים.

35) לשון הרמב"ם שם. ובהלכה ה': מחה"ש זו מצותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן כו'. וראה שם ה"ז. ובפיה"מ להרמב"ם בכורות פ"ח מ"ח: מחצית השקל שהוא צריך להיות כסף צרוף עשרי מטבע* כמו שנתבאר בשקלים. ובפרש"י בכורות שם מט, ב במשנה „אין מביאין שם אלא מטבע של חצי שקלים". ובשו"ת הריב"ש סי' סו: וכן הי' לו לתת מחצית השקל במטבע כסף בעינו. אבל יש סוברין שאפשר ליתן גם פרוטות — ראה חינוך מצוה קה. ובמנ"ח שם סוסק"א. ועוד.

36) משנה בכורות שם.

37) צפע"נ השלמה ג, א ואילך. וראה צפע"נ לרמב"ם ריש הל' שקלים.

38) ב"ק קי, א וברש"י. „ושם דף מ' ע"א גבי כופר" (צפע"נ שם).

---

*) כ"ה בהעתקת קאפח. ולפנינו: כסף מזוקק מצויר מטבע.

39) ראה שבועות בתחלתה.

40) פרשתנו ל, טו. ועד"ז בפרש"י מגילה כט, ב (ד"ה שלש). וראה חזקוני פסוק יב.

41) ראה גם תוספתא שקלים פ"א, ב. וצע"ק במ"ש בצפע"נ השלמה שם „ולכך מבואר בתוספתא ספ"א דשקלים דיש עליהם שם כפרה" בהמשך למש"כ „יש עליו שם קרבן בפ"ע". וראה צפע"נ הל' שקלים פ"א ה"ט.

42) לשון הצפע"נ בהשלמה שם.

43) ולכאורה כן משמע גם ממ"ש הרמב"ן ריש פרשתנו (פסוק יב) באמצע דבריו: ומ"מ אין אדם רשאי לפחות וליתן פחות מחצי סלע בין יחיד בין רבים, כי אין כופר הנפש פחות מכן כדכתיב זה יתנו גו'. אבל בסוף דבריו כתב: שכל הצריך כפרה שהגיע לכלל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחד לקרבנות. (וראה רא"ם שם בפרש"י). וראה שקלים פ"ב סה"ג. תנחומא פרשתנו יו"ד, ובכ"מ.

44) ד"ה לרבות (מנחות נב, א) הובא בצפע"נ השלמה שם.

בשעת דער נתינה פון מחצית השקל אז מ׳גיט דאָס צוליב די קרבנות צבור: פון רמב״ם אבער איז משמע אז דאָס איז א באַזונדער ענין, ווי ס׳איז מוכח פון דעם וואָס אין דעם ערשטן פרק אין הלכות שקלים רעדט ער בלויז וועגן דער מצוה און דעם אופן פון נתינת מחצית השקל (און ער זאָגט ניט אַז וויבאַלד מ׳דאַרף מקריב זיין קרבנות צבור מתרומה חדשה, דעריבער[45] איז א ״מ״ע מה״ת ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה״. און נאָכמער — ער דערמאָנט אינגאַנצן ניט אַז מען קויפט מיט די מחצית השקל קרבנות צבור[46]), און אויך אין פרק ד׳ הייבט ער אַן בסגנון פון אַן ענין בפ״ע חדש לגמרי[*46]: תרומת הלשכה מה יעשה בה, לוקחין ממנה תמידין של כל יום והמוספין וכל קרבנות הצבור כו׳. ד.ה. אַז (אין) דעם עצם נתינה פון מחצית השקל איז ניט (נוגע אַז דאָס איז) צוליב קרבנות צבור (נאָר ס׳איז א דין קרבן וכפרה בפ״ע) און דאָס וואָס לפועל קויפט מען די קרבנות צבור פון תרומת הלשכה (מחצית השקל) איז עס א באַזונדער ענין פאַר זיך[47].

ד. עפ״ז איז מובן דער טעם וואָס דער רמב״ם ברענגט אין ספר המצות ביידע פסוקים הנ״ל, ווייל פון ׳יעדערן פון זיי לערנט מען אַפֿ א באַזונדער גדר המצוה פון נתינת מחצית השקל: פון ״ונתנו איש כופר נפשו״ לערנט ער אַפֿ, אַז נתינת מחצית השקל איז אַן ענין פון כפרה ע״ד ווי א קרבן; פון ״זה יתנו״ — וואָס דער לשון ״זה״ באַווייזט אויף א נתינה פון איין זאַך — מ׳גיט עס ניט אַלס א סכום וצירוף פון צען (באַזונ־דערע) גרה (ובמילא האָט אַן אָרט צו זאָגן אַז מען קען זיי אויך געבן ניט אַלע מיט אַמאָל), נאָר אַלס איין מחצית השקל — (בלשון הרגצובי[48]) א ״שיעור העצמיי״ ניט קיין ״שיעור מצטרף״.

וואָס פון דעם קומען אַרויס די צוויי דינים: א דין אין דער נתינה בשייכות צום גברא און א דין אין דער ״חפצא״ פון מחצית השקל: פון ״ונתנו איש כופר נפשו״ וויים מען[49] דעם דין אין גברא,

---

45) ראה מגילה כט, ב. וש״נ. שקלים פ״א ה״א. וראה ר״ן מגילה שם ד״ה מאי פרשת שקלים רב אמר. וראה ל׳ המאירי ריש שקלים (והמשנה הראשונה) ״פירוש כבר ידעת כו׳״.

46) גם לא בה״ט שם שכ׳ ״בא׳ באדר משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהי׳ עתיד ליתן כו׳״ (וגם אינו מוסיף למקדש. ראה ל׳ ר״ח מגילה שם). ובפיהמ״ש ריש מס׳ שקלים: ופירוש משמיעין מכריזין עליהם שיכינו בני אדם שקליהם כדי שתהי׳ תרומת הלשכה בזמנה כלומר בר״ח ניסן כו׳.

*46) אף שיש לומר שתפס לשון המשנה רפ״ד דשקלים.

47) עפ״ז (אם שקלים הוא מצוה בפ״ע או בשביל הקרבנות) יש לבאר לכאורה מחלוקת רב ושמואל (מגילה כט, ב) אם פרשת שקלים הוא ״צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי״, או ״כי תשא״. ועיי״ש בקושיות הגמרא: בשלמא למ״ד כי תשא כו׳. וראה ר״ן שם.

אבל לפי תירוץ הגמרא שם טעמא מאי כדר׳ טבי (ראה פרש״י שם) וכן מהמשך הגמרא יש לדחות דאינו שייך לזה. וראה צפע״נ השלמה שם. ואכ״מ.

48) צפע״נ הלכות תשובה פ״ב ה״ב. ומציין ״ע׳ מש״כ פ״א מהל׳ שקלים״. וראה בהנסמן בהערה 51.

49) בקרית ספר ריש הלכות שקלים: ואינו נותנו מעט אלא כולו כאחד בפעם אחד דכתיב לא ימעיט ממחצית השקל דאי למימר שיתן חצי שקל הוה סגי לכתוב יתן חצי שקל וקאמר לא ימעיט דרוצה לומר אפילו בנתינה לא ימעיט ממחצית שקל (וראה עד״ז נחל קדומים להחיד״א פרשתנו עה״פ).

אבל אף שהרמב״ם ריש הלכות שקלים הביא הכתוב ״העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט גו״ הרי הביאו ע״ז ד״אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ושואל מאחרים כו״. ולא מצינו שיביא הכתוב לעצם חיוב המצוה.

ועוד: לדעתו הרי״ז רק דין פרטי בנתינה דלא ימעיט ומזה שהרמב״ם כתבו תיכף בהלכה א׳ משמע

אַז ער דאַרף עס געבן בבת אחת, ניט לחצאין[50] כנ"ל; און פון „זה יתנו" (די „זאַך" גופא זאָל מען געבן) ווערט אַפגעלערנט דער דין בנוגע „חפצא", אַז דער חיוב איז „זה (יתנו)" — די מציאות[51] פון אַ מחצית השקל — אַ מטבע פון אַ מחצית השקל[52], און ניט כסף לויטן שיעור און משקל פון מחצית השקל.

[ויש לומר, אַז דאָס איז מדוייק און מודגש אין די צוויי לשונות אין רמב"ם „נותנו: א) כולו כאחת ב) בפעם אחת"[53].

ה. עפ"ז ווערט מען פאַרשטיין וואָס דער פירוש פון „זה יתנו" איז, „כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו כזה יתנו" און ס'איז מובן דער טעם וואָס דער אויבערשטער האָט אים באַוויזן דווקא אַ מטבע של אש.

דער חילוק צווישן אש און אַנדערע יסודות פון חומר הבריאה*[53] איז: אַנדערע סוגי חומר (רוח מים און עפר) ווערן געמאַסטן לויט זייער כמות, פאַר־נעם אין מקום, אָדער אין ערך ושווי (זייער מאָס אין גשמיות'דיקן שטח אָדער אין כמות השוויות והערך). „אש" ווערט ניט געמאַסטן לויט איר תפיסת מקום און איז ניט מוגבל אין אַ באַ־שטימטן שטח אין מקום, די מציאות פון „אש" איז מער אַן איכות'דיקע[54], און אויך אַ מעט אש איז מתפשט והולך[55].

און דעריבער, ווען דער אויבערשטער וואָלט אים באַווּיזן אַ מחצית השקל כסף, וואָלט נאָך אלץ ניט געווען קלאָר, וואָס דער גדר המצוה איז און וואָס אידן דאַרפן געבן: צי ס'איז אַנגעזאָגט גע־וואָרן און ס'איז געניג די שוויות וכו' פון אַ מחצית השקל כסף. ובמילא קען מען

שזהו מעצם גדר המצוה. וי"ל דנפק"מ גם בפועל אם קיים המצוה אלא שחסר פרט זה, או שלא קיים המצוה כלל. וראה רי"ט אלגזי הלכות בכורות פ"ח אות פא בסופו. רי"פ פערלא לרס"ג מ"ע ז (צב, ג). עשה כ' (קמח, ג ואילך). ועוד.

50) ואף שזה נכלל כבר בהלימוד ד„זה יתנו", דמכיון שצריך ליתן מטבע כסף הרי בדרך ממילא אא"פ להיות נתינה לחצאין (ולהעיר שבמנין המצות וכן בפיה"מ שקלים הביא רק הכתוב זה יתנו, כנ"ל הערה 33), וי"ל דממעט נתינת חתיכות מטבע זה עד שיצטרפו למטבע שלם. או — מכיון שהרמב"ם הביא גם הפסוק „ונתנו איש כופר נפשו" להודיע (גם) גדר מצות נתינת מחצית השקל דהגברא, שהוא כופר נפשו, הרי נמצא דכאשר נותנו בפעמים רבות חסר לא רק בקיום „זה יתנו" (דהחפצא), אלא גם בהקיום ד„יתנו איש כופר נפשו" — הנתינה דהגברא.

51) ראה צפע"נ מהד"ת ב, ג. ע, ג.

52) וזה שמצינו לדעת הרמב"ם (רפ"ג דהל' שקלים) דשנים נותנין שקל אחד על שניהם, הרי א) כתב „שנים שנתנו על שניהם חייבין בקלבון" ולא כ' „שנים נותנין שקל על שניהם"*. ב) ועיקר: וי"ל ד(לדעת הרמב"ם) גם אז נחשב שכ"א נתן מטבע מחצית השקל, וזהו הטעם לחיוב נתינת „קלבון", דלפי שחייבין ליתן מטבע מחצית השקל כסף, לכן כשנותן שקל (על שניהם), בכדי שיקיים מצות נתינת מחצית השקל צריכין (השולחני או הגזבר המקבל) להחליף השקל על ב' חצאי שקלים וזה ניתן להקדש (שרק אז נחשב נתינתו לקיים המצוה ד„זה יתנו") וממילא חייבין ב„קלבון". וראה רמב"ם שם ה"ו.

*) להעיר משו"ת חמדת שלמה יו"ד סי' לב.

53) וצע"ק אריכות לשון הרמב"ם שם בהשלילה „ואינו נותנו בפעמים רבות (ומוסיף) היום מעט ולמחר מעט", ואולי הם ב' ענינים ובסדר ד„זו ואצ"ל זו". ולכאורה כצ"ל (זו ואצ"ל זו) גם במש"כ „כולו כאחת בפעם אחת" אף אם נפרש (דלא כבפנים, אלא) שניהם בהנתינה דגברא. ולהעיר מהגירסא ברמב"ם (פרענקל) „פעם אחת". ואכ"מ.

*53) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ד.

54) עד"ז יש להסביר גם בפי' הגר"א פרשתנו (בתי' הא') במה שהוצרך להראותו מטבע של אש דוקא. ואכ"מ.

55) להעיר מזית רענן ליל"ש שם.

געבן וואָס מעויל, אַבי דאָס איז ווערט אַ מחצית השקל, אַדער עס דאַרף זיין דוקא כסף לויטן משקל פון אַ מחצית השקל, אַדער דוקא אַ מטבע וואָס משקלה איז מחצית השקל כסף.

און דעריבער האָט ער אים באַוויזן „כמין מטבע של אש" (וואָס „משקלה" איז „מחצית השקל"), אַז די מצוה איז ניט די כמות — די שוויות אַדער אפילו כסף במשקל פון אַ מחצית השקל, נאָר „די זאָך" גופא, די מציאות פון דער מטבע מחצית השקל[56].

— ד.ה. ניט דער גדר המצוה איז געבן אַ משקל כסף אין ערך פון מחצית השקל (ולכל היותר — איז עס אַ תנאי (צדדי) אַז דער כסף דאַרף זיין בצורת מטבע) נאָר דאָס איז דער גדר המצוה: „זה יתנו" געבן די מטבע — מחצית השקל.

און דאָס זאָגט זיך אויס אין „מטבע של אש" דוקא, וואָס אש איז ניט אַן ענין וואָס מעסט זיך מיט ערך ושוויות, כנ"ל. נאָר זיין שיעור איז — די עצם מציאות פון אש,

און עס איז דאָך פאַרשטאַנדיק אַז „מטבע של אש" ממש קען מען ניט געבן — מיינט „זה" — דער ענין מיוחד אין מטבע של אש ווי ער געפינט זיך אין מטבע של כסף.

ו. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין די צוויי תירוצים פון תוס' (הנ"ל ס"א) אַז זיי זיינען ניט מחולק צווישן זיך, נאָר זיי זיינען בהתאם צו די צוויי גדרים הנ"ל אין נתינת מחצית השקל: אין מנחות זאָגט תוס' „משום דלא הוה ידע (איזה מטבע יביאו[57]) בשום ענין אם לא הי' מראהו" —

ווען דער אויבערשטער ווייזט אים ניט אַ מטבע של אש, וואָלט משה ניט געווואוסט (ניט נאָר — נתקשה) דעם דין אַז עס דאַרף זיין „זה יתנו", דער תנאי אין חפצא פון דער מטבע כנ"ל בארוכה.

אין חולין זאָגט תוס', אַז משה"ס תמי' איז געווען אין דער נתינה פון גברא — „מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו" — דאָס איז דאָך ניט קיין קרבן[58].

ז. לויט דעם — אַז די תמי' פון משה"ן (כפי' התוס' אין חולין) איז געוואָרן דערפאַר וואָס ער האָט נאָך ניט געווואוסט אַז מחצית השקל איז אַ קרבן — קומט אויס אַז דאָס וואָס „הראהו מטבע של אש" איז געווען[59] (ניט נאָר צו מודיע זיין דעם גדר המצוה אין חפצא פון מחצית השקל נאָר) אויך אַ הסברה אין דער נתינה פון גברא (אַלס כפרה — קרבן).

דער ביאור בזה:

אין כפרה זיינען דאָ צוויי ענינים: א) כפרה דורך קרבנות, „לכפר על נפשותיכם", ב) „כופר נפשו".

„כפרה" (ע"י הקרבנות) מיינט (ווי

---

56) להעיר מצפע"נ לרמב"ם שם ה"ג וה"ה: וזהו מה דאמרינן בירושלמי דשקלים כר' ר"ל שני דברים אחד דדוקא כזה ר"ל כמשקלו וגם מטבע ונ"מ דאם יפחת כר'. וראה מכתבי תורה מכתב פט.

57) גירסת השיטה מקובצת שם כנ"ל הערה 19.

58) להעיר על חילוקי הסוגיות בהא דר"מ שהראה לו כמין מטבע של אש: בירושלמי שקלים הובא לענין החפצא דמחצית השקל (בחיוב קלבון), איזה מטבע צריך ליתן (ראה קרבן העדה שם ובמפרשים); במדרשים הנ"ל (הערה 2) — לענין הכפרה בהמשך לתמיהת משה מי יוכל ליתן כופר נפשו.

59) לדעת התוס'. משא"כ לדעת רש"י (בפירושו עה"ת), שס"ל שהוא כפשוטו „זה יתנו" להודיעו הדין בהחפצא דמחצית השקל. ולהעיר דעפ"י פי' הא' דרש"י כל המשך הפרשה מדבר רק במחה"ש בשביל מנין בנ"י אלא ש„מהמנין הזה נעשו האדנים". ואכ"מ.

דער טייטש פון כפרה — פֿאַרגעבונג) אַז עס ווערט פֿאַרגעבן און אַראָפּגענומען די טומאת החטא; „כופר נפשו" איז ניט קיין ענין פון אַראָפּנעמען דעם חטא, נאָר כופר: „אויסלייזונג פון נפש", ד.ה. דערמיט ווערט אויפגעטאָן אַז דער נפש ווערט פֿאַרביטן[60] און במילא אויסגעלייזט, ווי אַ נייע מציאות.

וואָס די צוויי ענינים זיינען בכללות די צוויי סוגים וואָס מ'געפינט בא דער טהרה פון טומאה אין פשטות[61].

טבילה במים נעמט אַראָפּ די טומאה; טבילה באש, און ווי די גמרא[62] זאָגט איז „עיקר טבילותא בנורא", איז תוכנה [ניט אַראָפּנעמען די טומאה[63], נאָר] בדוגמת פעולת האש כפשוטה, וואָס איר אופטו איז — „מחזירן לכבשן" ווערט אַ נייע כלי[64] ומציאות.

און דאָס איז דער חילוק צווישן דער כפרה פון קרבנות און „כופר נפשו" וואָס דורך מחצית השקל: די קרבנות זיינען (בכלל) מכפר אויף שגגות[65] (ועכ"פ) ניט אויף כריתות ומיתות ב"ד[66]; די נתינה פון מחצית השקל איז ענינה, ע"ד ווי עס איז געווען צום ערשטן מאָל, צו מכפר זיין אויפן חטא העגל[67] וואָס רירט אַן אין עצם מציאות — ס'איז אַ חיוב מיתה; און דעריבער דאַרף זיין „כופר נפשו", אַז עס זאָל ווערן אַ נייע מציאות.

און (אויך) דאָס האָט דער אויבערשטער מגלה געווען דורך ווייזן אים אַ „מטבע של אש", אַז די כפרה פון מחצית השקל איז תוכנה אַזוי ווי (די טבילה ב)אש — עס איז פועל אַז עס ווערט אַ מציאות חדשה[68].

ח. אע"פ אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט באַווייזן משה'ן „מטבע של אש" איז געווען כדי צו מבאר זיין אַז די נתינה פון מחצית השקל איז ניט אַן ענין פון שווי ומשקל, נאָר — „זה יתנו" (כנ"ל בארוכה) — זאָגט אַבער רש"י אַז די „מטבע של אש" האָט געהאָט אַ משקל[69] דמחצית השקל

---

60) ע"ד „בעליו יומת. אם כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו גו'" (משפטים כא, כט-ל).

61) להעיר מצפע"נ הל' תשובה שם: ב' ענינים להסיר הטומאה, ולטהרה, וב' ההסברות בזה. ואכ"מ.

62) סנהדרין לט, סע"א.

63) להעיר, דמים עצמם אפשר שיקבלו טומאה, משא"כ אש. וראה ברכות כב, א: מה אש כו'.

64) ראה זבחים צו, א. ובתוד"ה אלא שם. תוד"ה התורה (פסחים ל, ב). רא"ש שם (פ"ב ס"ז). טור או"ח ס' תנא ובב"י שם. שו"ע שם סוס"א, ואדה"ז ס"ט.

65) לא רק קרבנות היחיד חטאת ואשם כו' כ"א גם בקרבנות צבור — ראה שבועות בתחלתה. וראה סהמ"צ להצ"צ (דרך מצותיך) מצות עגלה ערופה (ובציונים לשם).

66) ורק שעיר המשתלח מכפר על כריתות ומיתות ב"ד (שבועות שם בסוף המשנה. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ב).

67) ראה ירושלמי ותנחומא שבהערה 43. ובמדרשים הנ"ל הערה 2. ולגירסת השטמ"ק מפורש הוא בתוס' מנחות (כנ"ל הערה 28).

68) ועפ"ז יובן מש"כ בתוס' חולין שם „הראהו הקב"ה להבחין היטב ולהודיע לישראל", דלפי פשוטו אינו מובן: מה צריך „להבחין היטב ולהודיע לישראל"•? וע"פ הנ"ל יומתק, שהראהו הקב"ה להבחין היטב גדר ותוכן הכפרה דמחצית השקל, שענינו (מטבע של) אש שנעשה מציאות חדשה.

ועדיין אינו מובן לכאורה: זה שענינו הוא „כופר נפשו" (ולא רק כפרה דקרבנות) הרי ידע גם לפנ"ז „אלא שתמה על הדבר מה יוכל ליתן כופר נפשו", והיינו איך זהו כופר נפשו ומה נתחדש לו בזה ש„הראהו מטבע של אש"? ויובן ע"פ המבואר לקמן בפנים.

69) להעיר גם מתיב"ע עה"פ (הובא לעיל הערה 2).

•) ולפי הנ"ל דהראה הקב"ה מטבע של אש ענינו להראותו גדר החפצא דמחצית השקל מובן בפשטות „להבחין היטב" **במטבע של אש**, כנ"ל בארוכה.

— „הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל".

און פון דעם וואס דער אויבערשטער האט געמאכט א נס בתוך נס — ניט נאר „מטבע של אש", נאר אז די מטבע של אש זאל האבן א משקל — איז מוכח, אז אויך אין דעם פרט פון „משקל" האט דער אויבערשטער מחדש געווען אן ענין ביי משה'ן, וואס ווען ניט „הראה לו .. מטבע של אש ומשקלה כו'" וואלט ער מדעת עצמו עס ניט געווואוסט.

אין אנדערע ווערטער: אין דער נתינה פון מחצית השקל איז נוגע (ניט נאר דער עצם „מטבע של אש", נאר) אויך אז דער מחצית השקל דארף זיין בדוגמא צו א „מטבע של אש" וואס האט א משקל.

ט. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם וואס תמיהת משה — „מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו" (ווי געבראכט פריער פון תוס') און דערפאר האט דער אויבערשטער באויזן משה'ן מטבע של אש — איז מקורה אין מדרש[70], און דארט איז מבואר אז דאס („ונתנו .. כופר נפשו") איז געווען איינע פון די דריי זאכן ש„שמע משה מפי הגבורה ונבהל ונרתע לאחוריו" — „בשעה[71] שאמר לו הקב"ה צו את בנ"י את קרבני לחמי לאשי אמר משה מי יוכל להספיק לו קרבנות אם אנו מקריבין לפניו כל חיתו שדי כו' אינו מספיק לו כו', א"ל הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כוחן כו'. בשעה שאמר לו הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אמר משה מי יוכל לעשות לו מקדש שישרה בתוכו הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך

70) שם הערה 2.

71) לשון במדב"ר שם. ועד"ז (בשינויים קלים) בשאר מקומות הנ"ל.

כו', אמר הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן כו'".

איז ניט מובן: וויבאלד משה האט שוין געהערט פריער *[71], בנוגע צום משכן, אז „איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן", פארוואס איז ער „נבהל" און ס'איז ביי אים געווען א תמי' הערנדיק די ווער־טער „ונתנו איש כופר נפשו"?

לכאורה מען קען ניט זאגן אז דער חידוש ותמי' פון משה'ן איז געווען דערפאר ווייל דאס איז כופר נפשו אויפן חטא העגל, וואס רירט אן דעם עצם מציאות כנ"ל[72] — ווארום אויך דאס געפינט מען, דער אויבערשטער האט געהייסן נעמען א פר בימי המילואים „לכפר[73] על מעשה העגל שהוא פר"*[73].

איז דער ביאור אין דעם:

בא דעם משכן איז פארשטאנדיק אז דאס וואס אידן האבן געטאן איז געווען „לפי כחן", ווייל זייער השתתפות אין דעם איז געווען מיט נדיבות לבם — „כל איש אשר ידבנו לבו"[74], „כל נדיב לבו יביאה"[75]; עד"ז ביי הקרבת הפר — ווייל ביי קרבן איז דער דין, אז „יקריב אותו לרצונו"[76], און דאס אז עס דארף

*71) שהרי הפרשה דמחה"ש דפ' כי תשא „ונתנו איש כופר נפשו" נאמרה לאחרי שנצטוו (בפ' תרומה) „ועשו לי מקדש גו'", וכדמוכח ממש"נ (פרשתנו ל, טז) „ולקחת את כסף הכפורים גו' ונתת אותו על עבודת אהל מועד גו'".

72) ראה לקו"ש ח"ג ע' 923 ואילך. וש"נ.

73) פרש"י תצוה כט, א.

*73) להעיר מפרש"י חוקת יט, כב ד"ה פרה.

74) תרומה כה, ב.

75) ויקהל לה, ה. וכן הי' בפועל „כל נדיב לב הביאו גו'" (שם, כב), ועד — שהמלאכה היתה דים גו' והותר (שם לו, ז).

76) ויקרא א, ג. פרש"י שם מתו"כ. ר"ה ו, א. וש"נ.

זיין דער רצון המנדב ושל בעל הקרבן, איז דאָס מדגיש אַז עס איז „לפי כחן" — אין דעם איז דאָ „כחן של ישראל";

אָבער די מצוה פון מחצית השקל איז אין אַן אופן אַז יעדער האָט געמוזט געבן, צי ער וויל יע אַדער ניט, נאָכ־מער דער דין איז אַז „כופין את מי שלא נתן עד שיתן וכל מי שלא יתן ממשכנין אותו ולוקחין עבוטו בעל כרחו ואפילו כסותו"[77] —

[און אע"פ אַז אויך בּאָ קרבנות איז דאָ דער דין פון „כופין אותו" — איז עס אָבער אין אַן אופן פון „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני"[78], ד.ה. אַז ביי דער הקרבת קרבן מוז דער מענטש זאָגן בדיבור שלו אַז „רוצה אני"; וואָס הגם אַז בחיצוניות איז עס אָ געצוואונגענע אמירה, איז אָבער די אמירה מתאים מיט׳ן אמת, וויבאַלד אַז בפנימיות נפשו וויל יעדער איד מקיים זיין דעם רצון השם (כמבואר ברמב"ם[79]); משא"כ ביי מחצית השקל געפינט מען ניט אַז דער איד דאַרף זאָגן „רוצה אני", ד.ה. אין זיין נתינה מוז ניט זיין רצונו. און ווי־באַלד אַז די נתינה אַליין איז נאָר אָ חיצוניות׳דיקע פעולת היד און דער נפש פון אידן איז ניט קענטיק אין דער עשי׳, איז]

— ווי קען אַזאָ נתינה זיין „כופר נפשו"[80], אין דעם איז דאָך ניטאָ „כחו", „כחן של ישראל"!

אויף דעם האָט דער אויבערשטער באַווויזן משה׳ן „מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל", וואָס ער האָט געזומען (ווי עס שטייט אין מדרש) „מתחת כסא כבודו", כדלקמן.

יו"ד. דער טעם (פנימי) אויף דעם, וואָס ביי מחצית השקל איז ניטאָ דער דין פון „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (ובפרט קשה לפי הנ"ל, סעיף ג׳, אַז דאָס האָט אָ דין קרבן), י"ל אַז דאָס איז, ווייל מחצית השקל איז געקומען אַלס כפרה אויפן חטא העגל, וואָס האָט אָנגעריכט כנ"ל, דעם עיקר מציאות פון אידן, זיי אָפּגעריסן אויך מצד נפשם ופנימיותם ר"ל, ובמילא קען דאָ ניט העלפן „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (אַז דער רצון ופנימיות הנשמה זאָל אַרויסקומען בגלוי).

און דערפאַר „הראה לו מטבע של אש", וואָס „הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו": מצד פנימיות הנשמה ווי זי איז שייך צום גוף האָט די נתינה ניט געקענט זיין מצד כחן של ישראל, כנ"ל. דאָס קען אָבער יע ~~זייַן~~ מצד עצם הנשמה (וואָס איז העכער לגמרי פון גילויים, ווייל עצמיות הנשמה איז דער עצם פון אָלע כחות[81], אויך פון זיין עשי׳ חיצונית).

און דאָס מיינט „הראה לו (הקב"ה)" — דער אויבערשטער האָט מגלה געווען, בדרך מלמעלה למטה אויך ווי די „מטבע של אש" נעמט זיך „מתחת כסא כבודו" — די בחי׳ אש שבנשמה, עצם הנשמה, ווי זי איז מושרש למעלה „תחת כסא כבודו" ווי די חז"ל[82] זאָגן „הנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד"[83];

77) רמב"ם הלכות שקלים שם ה"ט. וש"נ.
78) נסמן לעיל הערה 76.
79) ספ"ב דהלכות גירושין.
80) וידוע השקו"ט במש"כ בתוספתא שקלים שם דממשכנין כיון דהוי כפרה, והרי חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותם. וראה בארוכה צפע"נ לרמב"ם שקלים שם ה"ט, וש"נ.
81) ראה לקו"ש ח"ח ע' 131, וש"נ.
82) רע"מ צו כט, רע"ב. נשא קכג, ב. ועוד.
83) ראה אלשיך עה"פ. ועוד.

און דאָס האָט ער מגלה וממשיך געוועזן אין „משקלה" — אז דער עצם הנשמה נעמט דורך די נשמה מיט אירע אלע כחות דאָ למטה ביז אין משקל וכו'; ד.ה. אז די „מטבע של אש" — עצם הנשמה — איז ניט אַ באַזונדער זאַך פון די כחות וואָס זיינען דאָ אין דער נתינה גשמיות, נאָר די מטבע של אש גופא איז „משקלה מחצית השקל" (וכנ"ל, אז דער עצם הנשמה איז דער עצם פון אלע כחות).

און דערפאַר, אפילו ווען די נתינה פון אַ אידן איז אַן דער אמירה פון רוצה אני, ס'איז אין אַן אופן פון „משקל" — אַ נתינה גשמית וחומרית, אַן רצון וחיות, ס'איז „משקל": עס וועגט און שלעפט למטה און מ'דאַרף האָבן טרחא און אפילו כפי' — איז אַבער דער אמת לאמיתו (און דאָס איז דער אויפטו פון מחצית השקל), אז ביי אידן איז אויך די נתינה געבונדן מיט'ן „אש שבנשמה", אז די אמיתיות ופנימיות פון זיין כח העשי' והנתינה איז די התגלות פון „תחת כסא כבודו" וואָס איז „מטבע של אש", עצם נשמתו.

יא. ע"פ כהנ"ל איז פאַרשטאַנדיק די שייכות צווישן די צוויי ענינים הנ"ל אין מחצית השקל — דער דין „ונתנו איש כופר נפשו" (דער דין אין נתינה, אז דאָס איז „כופר נפשו", אַ קרבן) און „זה יתנו" (דער דין אין חפצא, אז דאָס איז ניט אַ גדר שוויות וערך, נאָר אַ מציאות פון אַ מטבע מחצית השקל כסף) — וואָרום ביידע דריקן אויס די זעלבע נקודה, אז די נתינה פון מחצית השקל איז פון „אש" (מתחת כסא כבודו) ועצם הנשמה:

וויבאַלד עצם הנשמה איז העכער פון התפשטות גילויים והתחלקות, איז מובן אז אויך די נתינה שמצד עצם הנשמה איז בדוגמא לזה: בבת אחת — אַן התחלקות, און דער שיעור פון דער מטבע איז ניט אַ כמות'דיקער (וואָס מעסט זיך אין שוויות און משקל), נאָר אַן איכות'דיקע עצם'דיקע נקודה;

און מהאי טעמא איז די כפרה פון מחצית השקל אין אַן אופן פון „אש" (העכער פון דער כפרה פון קרבנות, כנ"ל סעיף ז), וואָס מאַכט איבער דעם מענטשן אין אַ מציאות חדשה, ווייל מצד התגלות פון עצם הנשמה ווערן נשתנה אלע זיינע כחות[84] ביז ער ווערט אַ מציאות חדשה.

יב. אָט דער ענין וואָס „מטבע של אש הוציא הקב"ה .. והראהו למשה", איז אַבער געקומען ערשט נאָכדעם[85] ווי משה „נבהל ונרתע לאחוריו"; דוקא ווען בחי' משה — חכמה[86] דקדושה — ווערט נבהל כו', ניט קענענדיק באַנעמען ווי אַזוי אַן עשי' ופעולה חיצונית קען זיין אַ כפרה, איז דאָס[85] מעורר אז דער אויבערשטער זאָל באַווייזן, מגלה וממשיך זיין מלמעלה למטה, די דרגא פון „אש" שבנשמה ביז אין בחי' „משקל", ד.ה. ווי עצם הנשמה זאָגט זיך אַרויס בגלוי אין די כחות הנשמה ביז אין מעשה המצות פון אַ אידן.

און דאָס איז אויך אַ הוראה אין עבודת כאו"א: עס טרעפט אמאָל אז אַ איד פילט ניט קיין געשמאַק און חיות אין לימוד התורה וקיום המצות, עס איז אַ מצות אנשים מלומדה, כגוף בלי נשמה[87]; ביז נאָכמער, אז דאָס איז ביי אים גאָר אַ טירחא ועול, ער דאַרף זיך

84) ראה קונטרס העבודה פ"ה (ע' 32 ואילך).
85) ראה עד"ז לקו"ש ח"ו ע' 38 ואילך.
86) לקו"ת מסעי פט, ד. צב, רע"א. ועוד.
87) ראה תניא פל"ח.

כופה זיין צו מקיים זיין דעם אויבערשטנ׳ס רצון, און אויך דער נויטן זיך איז ביי אים ניט בדרך עבודת עבד, נאָר ווייל ער האָט ניט קיין ברירה —

דאָרף ער וויסן, אַז דאָס וואָס ער וועט זיך אַריין טראָכטן אין דעם, מיט אַ התבוננות אליבא דנפשי׳, און בחי׳ משה שבו — חכמה שבנפש[88] — „גיט זיך אַ טרייסל״ דערפון וואָס ער האָט ניט קיין חיות און הרגש אין עבודת השם, און אין מקיים זיין דעם אויבערשטנ׳ס רצון — דאָס[89] גופא איז מעורר דעם ענין פון „הראהו מטבע של אש כו׳״, אַז הקב״ה עוזרו, דער אויבערשטער איז ממשיך און באַווייזט בחי׳ „משה״ שבנפשו דעם אש שבנפשו, עצם הנשמה, און דאָס וועירט נמשך אין „משקלה״, אין אַלע כחות הנפש ביז אין מעשה בפועל, און אין אַן אופן גלוי.

יג. לאידך האָט מען פון דעם די הוראה: בשעת ס׳איז דאָ אַ איד, וואָס לעת עתה פירט ער זיך ניט אַזוי ווי עס דאָרף זיך פירן אַ בן אברהם יצחק ויעקב און עס ליגט אַ חיוב אויף יעדן אידן צו מקרב זיין אים צו תומ״צ — זיינען אַבער דאָ אַזעלכע וואָס טענה׳ן: וואָס פאַר אַן אַרט האָט צו זאָגן דעם אידן אַז איצט דאָרף ער לייגן תפילין. אַדער לייענען ק״ש וכיו״ב, בעת ער האָלט נאָך ניט דערביי, ער פאַרשטייט ניט וואָס דאָס מיינט און ער האָט קיין שום רצון ניט דאָס צו טאָן. און וואָס פאַר אַ תועלת איז צו מכריח זיין אים אַנטאָן תפילין, בשעת ער וועט עס טאָן נאָר דערפאַר וואָס ער איז אַן איידעלער מענטש און קען ניט אַפזאָגן — אַבער די מעשה המצוה גופא מיינט ביי אים גאָר־ניט?

דער סדר דאָרף זיין — טענה׳ן זיי — אַז די ערשטע זאַך דאָרף מען אים אויפ־קלערן שריט נאָך שריט, אַ טאָג נאָך אַ טאָג און געבן צו פאַרשטיין ביז אַז ביי אים זאָל זיך אַפלייגן אין זיין שכל אַז ער דאָרף מקיים זיין מצוות, און דעמאָלט וועט ער שוין אַליין אַנהייבן מקיים זיין מצוות, וואָרום ער וועט האָבן אין דעם אַ רצון און געשמאַק.

אויף דעם איז דאָ די הוראה פון מחצית השקל: בשעת אַ איד איז מקיים אַ מצוה אפילו נאָר אין אַן אופן פון „משקלה״, אַן קיין שום תענוג און אַן אַ רצון, און אפילו בדרך כפי׳, באַווייזט דער אויבערשטער אַז באמת׳ן איז דאָס מטבע של אש, דאָס איז מצד דעם „אש״ פון עצם הנשמה, ובמילא איז דאָס זיין אמת׳ער רצון ותענוג.

ואדרבה — דורך דעם וואָס ער וועט פועל׳ן אויפן צווייטן מקיים זיין די מצוה אפילו נאָר בדרך כפי׳, וויבאַלד באמיתית איז דאָס פאַרבונדן מיט׳ן „אש״ שבנשמה, וועט דאָס פועל׳ן אַז סו״ס וועט די מטבע של אש אַראָפקומען בגלוי ביז אין „משקלה״, אין זיין מעשה בפועל, ביז אַז דאָס וועט ווערן זיין רצון ותענוג בגלוי, סוף־סוף וועט ער מקיים זיין די מצוה מיט׳ן גאַנצן ברען און פייער פון דער נשמה.

און וועט אויך צואיילן די הקרבת

---

88) ראה תניא פמ״ב.

89) ויתירה מזו י״ל: זה שהאדם הוא במדרי׳ נמוכה כזו שאינו מרגיש כו׳ ואינו רוצה לקיים רצון העליון, זה גופא בא מלמעלה בכדי• לעורר בחי׳ משה שבו, ועי״ז לבוא ל„הראה .. מטבע של אש״ — גילוי עצם הנשמה, במשקלה — במחדרי״מ שלו.

•) ובמכש״כ מענין החטאים כו׳, כידוע בענין נורא עלילה על בנ״א. ראה לקו״ש ח״ה ע׳ 66 ואילך לקו״ש חי״ח ע׳ 395-6. וש״נ.

הקרבנות (וואָס מ׳האָט געבראַכט[90] פון מחצית השקל) אין דעם ביהמ״ק השלישי אין ירושלים עיר הקודש, וואָס „באש אתה עתיד לבנותה״[91] „ואני אהי׳ לה נאם ה׳ חומת אש סביב״[92], במהרה בימינו ממש.

(משיחות פ׳ שקלים, פ׳ זכור, פ׳ פרה תשל״ג)

90) דלכאורה קרבנות ציבור הראשונים דלעת״ל יהיו ע״י שיחידים ימסרום לציבור יפה יפה (ר״ה ז, סע״א ואילך. רמב״ם הל׳ כלי המקדש פ״ח ה״ז) עד שיגבו מחה״ש.

91) נוסח נחם — ירושלמי ברכות פ״ד ה״ג.

92) זכרי׳ ב, ט.